

Elekt[®]onski bilten

EKOLOG

Godina II Broj 13 ► Februar 2009

ISSN 1800-7031

Otvorimo
JAVNU
debatu

EKO PRIJATELJI

Opština Nikšić
Služba menadžera

Fond za aktivno građanstvo

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani prijatelji,
sve više postajem uvjeren da su slaba posjećenost javnih rasprava i nezainteresovanost nevladinog sektora, nezavisnih intelektualaca i samih građana da učestvuju u njima, najbolji pokazatelj (ne)razvijenosti građanske i ekološke svijesti u našem društvu.

Power point prezentacije koje predstavnici nadležnih institucija održavaju u multimedijalnim salama, pred najčešće jednocifrenim brojem prisutnih, zasigurno nije dobro iskorišćen novac poreskih obveznika.

Za to više nijesu odgovorni isključivo državni organi, već svoj dio krivice ima i zainteresovana javnost.

Naročito sam razočaran nezainteresovanošću nevladinog sektora, koji više ne može da se pravda sa neinformisanošću, jer je to definitivno prevaziđen razlog. Jednostavno, došlo je vrijeme da ne možemo sebi dopustiti da budemo neobavješteni. Isključivo je na nama da preuzmemo inicijativu i pokušamo da doprinesemo kvalitetu raznih strategija, master i akcionih planova, bez obzira na to da li će naši predlozi i u kojoj mjeri biti uvaženi.

U suprotnom, zakonska mogućnost učešća građana u vršenju vlasti će još zadugo biti samo mrtvo slovo na neregistriranom papiru.

Pošto je zakonska procedura za poziv na javnu raspravu identična načinu objavljivanja Konkursa za raspodjelu sredstava, za koje većina sazna na vrijeme, predlažem da istim mehanizmima pokušamo doprinijeti većoj posjećenosti javnih rasprava i promovisanju učešća građana u odlučivanju.

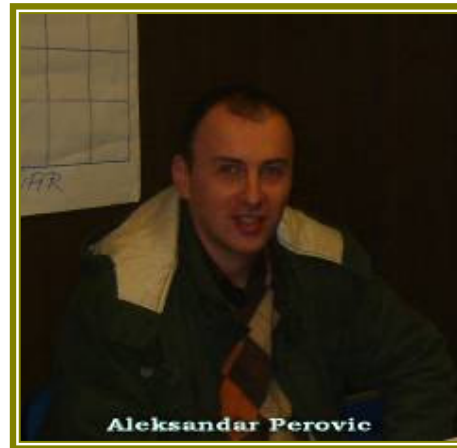
„Ekolog“ će i ubuduće davati svoj doprinos promovisanju i povećanju interesovanja za javne rasprave, edukaciji građana o zakonskoj mogućnosti učešća u vlasti i informisanosti o ekološkim problemima, a poseban akcenat daćemo popularisanju Arhuvske konvencije, koja bi trebala da uskoro bude usvojena i u Crnoj Gori.

Nadam se da će se tada omogućiti bolja informisanost javnosti i podstaći veće interesovanje građana za dobijanje informacija koje se tiču oblasti životne sredine.

I da će zvanične činjenice, umjesto kuloarskih teorija, pozitivno uticati na razvijanje ekološke i građanske svijesti pojedinca.

S poštovanjem,

Aleksandar Perović

OZONE NEWS

OZON - Željezara – Sistem za otprašivanje i prečišćavanje otpadnih gasova u Čeličani

Predstavnici Udruženja građana „OZON” Nikšić su nakon upornog pokušavanja, konačno uspjeli stupiti u kontakt sa menadžmentom Željezare AD Nikšić. U razgovoru sa PR menadžerkom fabrike, gospođom Persom Spajić, dobijene su identične informacije koje su iznijete na poslednjoj pres konferenciji, tj. da je turskoj firmi CVS uplaćeno 1.800.000 €, kao avans za izradu sistema za otprašivanje i prečišćavanje otpadnih gasova u Čeličani, čija će ugradnja početi u avgustu tekuće godine.

Tom prilikom smo ponovili predlog o formiranju Radne grupe koja bi bila sastavljena od predstavnika menadžmenta fabrike, Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, lokalne samouprave i koalicije nikšićkih NVO koje su pokrenule građansku inicijativu „Naše pravo je da udišemo nezagađen vazduh”, a koja bi pratila najavljenom dinamiku nabavke i ugradnje pomenutog sistema i ogradili se od komentaranja unutrašnje poslovne politike Željezare.

Kako bismo se, kroz našu rubriku Elektronski intervju, informisali oko aktuelnosti u vezi nabavke opreme, eventualnog uticaja globalne finansijske krize na najavljene rokove, stavova menadžmenta o ekološkim standardima, boljem odnosu sa zainteresovanom javnošću, zamolili smo PR menadžerku da nam obezbijedi zvanične odgovore rukovodstva, koji bi bili objavljeni integralno. Iako smo dobili uvjerenje da ćemo dobiti odgovore i da će u budućnosti odnos prema ekološkim organizacijama biti mnogo otvoreniji, do zaključivanja ovog broja to se nije ostvarilo.

Ipak, osnivanje PR menadžmenta predstavlja značajan pomak, pogotovo jer se otvara mogućnost cjelokupnoj javnosti da svoja pitanja upućuje na zvaničnu adresu.

O najavljenim odgovorima i rokovima, drugom prilikom.

◇◇◇

Koalicija – Ombudsman – Ljudska prava

Koalicija nikšićkih nevladinih organizacija Alfa centar, FORS Montenegro, Društvo mladih ekologa Nikšić, Humanitarac i OZON pozvala je Ombudsmana Šefka Crnovršanina da zaštiti prava građana Nikšića na zdravu životnu sredinu, koja su zagarantovana Ustavom Crne Gore. Kancelariji ombudsmana su dostavljeni dopisi i izvještaji Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, JU „Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore”, vještaka hemijske struke, dr. Kastratovića, zapisnici sa tribine „Željezaro je li bilo dosta?” i sastanka sa predstavnicima Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, kao i objedinjeni potpisi 860 građana Nikšića koji su podržali građansku inicijativu „Naše pravo je da udišemo nezagađen vazduh”.

Iz kancelarije ombudsmana smo, u telefonskom razgovoru, dobili informaciju da pošto je slučaj između Željezare i mještana Rubeža pred sudom, zaštitnik ljudskih prava nema nadležnost da se uključi u rešavanje ovog problema.

Pa iako smo objasnili da su građansku inicijativu preduzeli građani Nikšića koji žele ostvariti pravo na nezagađen vazduh, a ne mještani naselja koji učestvuju u sudskoj parnici, ponovljeno nam je da ombudsman nije nadležan, te da su njegove aktivnosti usmjerene prema državnim organima, a ne prema privatnim firmama.

Tražili smo, i pred samo zaključenje ovog broja, i dobili pismeni odgovor, kako bi mogli da analiziramo dobijena objašnjenja i informišemo javnost.

Životna sredina

Član 23

Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu.

Svako ima pravo na blagovremeno i potpuno obavještanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava.

Svako je, a posebno država, obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu.

(Iz Ustava Crne Gore)

Lokalna samouprava - NVO - Strateški plan

Služba menadžera Opštine Nikšić biće nosilac Projekta „Izrada nacerta Strateškog plana Opštine Nikšić, za period od avgusta 2009. do avgusta 2014. godine. U tu svrhu je formiran i tim za strateško planiranje koji je sačinjavaju: Predsjednik Opštine Nikšić-Nebojša Radojičić, Menadžer opštine-Željko Popović, Potpredsjednici-Mladen Perišić i Momčilo Mićunović, Glavni administrator-Ljubomir Radojičić, Direktor JKP-Milorad Milunović, Predsjednica Upravnog odbora JP „Vodovod i kanalizacija“-Olivera Božović, Sekretar Sekretarijata za privredu i finansije-Mitar Matijašević, Direktor Agencije za projektovanje i planiranje-Živojin Stanišić, Načelnik Službe za zaštitu životne sredine-Vera Mirković, Direktor Uduženja građana „OZON“ Nikšić-Aleksandar Perović, Savjetnik iz Službe za razvoj mjesnih zajednica-Biljana Ristić, Savjetnik iz Sekretarijata za uređenje prostora i stambene poslove-Milica Zorić, Samostalni savjetnik I iz Službe menadžera-Milijana Kovač, direktor JP „Deponija“-Mirjana Kosović i direktor Turističke organizacije Nikšić -Dragica Popović.

Svi članovi strateškog tima, koji ima zadatak da u periodu do kraja jula mjeseca izradi nacrt Strateškog plana, a koji će nakon toga biti predat na usvajanje Skupštini Opštine Nikšić, imaju mogućnost da u okviru svojih oblasti formiraju radne grupe, koje će brojati nekoliko predstavnika iz različitih društvenih subjekata, što bi trebalo da doprinese kvalitetu ovog dokumenta.

Na prvom sastanku tima, održanom 13.02.2009. godine, bilo je govora oko budućeg načina rada i finansijskih uslova i doneseni su zaključci da treba formirati manje radne grupe, kako zbog efikasnosti, tako i zbog visine budžeta za nadoknadu, kao i da predstavnici NVO sektora, kroz radne grupe, budu uključeni u Projekat, shodno oblastima u kojima djeluju.

Ukupan budžet Projekta je 50.000 €.

Služba menadžera opštine Nikšić EKO RAPORT

► *Prečišćać otpadnih voda*

Radi se tenderska dokumentacija za prečišćać otpadnih voda za konsultante i za kompletan projekat. Sredstva za realizaciju ovog dijela projekta obezbijedena su od Evropske investicione banke (EIB).

► *Regionalna deponija*

U toku je praćenje realizacije i izrade Studije izvodljivosti za regionalnu deponiju Nikšić, Šavnik i Plužine. Ovaj projekat finansira Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine.

► *Proširenje kanalizacione mreže*

Priprema se planska dokumentacije za proširenje kanalizacione, fekalne i atmosferske mreže u pojedinim djelovima grada, koji se finansira iz IPA 2008.

► *LEAP*

Radi se na implementaciji Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP). Sredstva su obezbijedena iz budžeta opštine Nikšić.

EVROPSKE INTEGRACIJE & EKOLOGIJA

EMAS

(Eco Management and Audit Scheme)

EMAS je regulisan uredbom 761/2001 Evropskog parlamenta i Komisije i kao takav je obavezan za primjenu od strane svih država članica.

Obaveznost se ogleda u određenim zahtjevima koje moraju da ispune države članice, kako bi obezbjedile sve neophodne preduslove za registraciju organizacija. Za same organizacije uključivanje u EMAS je dobrovoljno.

Osnovne ciljeve uvođenja sistema upravljanja u oblast životne sredine treba posmatrati u kontekstu ukupnih ciljeva EU, u domenu unapređivanja "harmoničnog i uravnoteženog" ekonomskog razvoja i održivog razvoja uopšte.

Konkretni ciljevi EMAS-a bi mogli biti definisani kao:

- › poboljšanje učinka u životnoj sredini od strane preduzeća gde je primenjen sistem;
- › sistematskom, objektivnom i periodičnom procjenom učinka takvih sistema;
- › obezbjeđivanjem informacija o učinku u životnoj sredini i otvaranjem dijaloga sa javnošću i drugim interesnim grupama;
- › aktivnim uključivanjem i učešćem zaposlenih u preduzećima u implementiranju i sprovođenju sistema ekološkog menadžmenta.

Bitno je istaći da EMAS u sebi sadrži sve zahtjeve standarda ISO 14001, kao i nekoliko dodatnih zahtjeva.

Iako dobrovoljan, zemlje članice EU imaju obavezu da primjene uredbu 761/2001 u potpunosti, odnosno da obezbjede infrastrukturu za primjenu EMAS-a.

Ta infrastruktura se sastoji od:

- › imenovanja kompetentnog tela za EMAS,
- › uspostavljanje akreditacionog sistema za EMAS,
- › pravila za akreditaciju EMAS verifikatora.

EMAS vs. ISO 14001 - sličnosti i razlike

Najbitnije sličnosti:

- › dobrovoljnost za učešće organizacija,
- › primenljivost na sve tipove organizacija, bez obzira na djelatnost i veličinu (uključujući lokalnu samoupravu, uslužne delatnosti i sl.),

› EMAS ima strožije, dodatne zahtjeve u pogledu: usklađenosti sa zakonskim propisima, poboljšanja učinka zaštite životne sredine, uključivanja zaposlenih, komunikacije sa zainteresovanim stranama,

› Izjava o zaštiti životne sredine - obavezan i jedan od ključnih elemenata EMAS-a, sa posebnim zahtjevima u pogledu njene sadržine i neophodne eksterne validacije. Izjava je dostupna javnosti i kao obavezan element sadrži konkretne pokazatelje o učinku zaštite životne sredine.

Najbitnije razlike:

- › EMAS je sistem prepoznat i poznat na nivou EU, dok je ISO 14001 međunarodno priznat,
- › ISO 14001 je standard, a EMAS je propis tj. uredba EU,
- › EMAS, sem akreditacionog tijela, eksternog provjerivača i organizacije, obavezno uključuje i kompetentno tijelo i nadležni organ (najčešće inspekciju za zaštitu životne sredine),
- › EMAS jasno definiše odgovornost i obaveze države i daje naglasak na učešću javnosti.

◇◇◇

PREDSTAVLJANJE DONATORA

Fond za aktivno građanstvo (fAKT)

Fond za aktivno građanstvo

- **O nama**

Fond za aktivno građanstvo (fAKT) je domaća nevladina i neprofitna *grantmaking* fondacija, koja podstiče građane i građanke Crne Gore da aktivno učestvuju u životu svoje zajednice i društva. Ovakav pristup je utemeljen u našem vjerovanju da je na svima nama, kao građanima, odgovornost da damo doprinos izgradnji prosperitnog društva, počevši od učešća u rješavanju problema i pitanja sa kojima se suočavamo u sopstvenim zajednicama.

Pružajući finansijsku pomoć organizacijama civilnog društva kroz programe donacija, kao i mogućnost za učenje kroz razvojne programe, želimo da doprinesemo pozitivnoj društvenoj promjeni i razvoju demokratije u zemlji.

- **Kako smo nastali**

Fond za aktivno građanstvo je nastao osamostaljivanjem kancelarije Balkanskog fonda za lokalne inicijative u Crnoj Gori (BCIF, <http://www.bcif.org>) i zvanično je registrovan početkom 2008. godine. Samo registrovanje fAKT-a je predstavljalo jedan od završnih koraka u procesu osamostaljivanja kancelarije u Crnoj Gori. Glavni motivi kojima smo se rukovodili u osnivanju samostalne fondacije proizilaze, kako iz dugoročne i strateške posvećenosti BCIF-a razvoju demokratije u Crnoj Gori, tako i iz potrebe da rad i program fondacije budu u što većoj mjeri usklađeni sa specifičnostima i potrebama društva u Crnoj Gori. Dvije fondacije će ubuduće sarađivati, gradeći partnerske i konstruktivne odnose, a u skladu sa svojim strateškim opredeljenjem BCIF će nastaviti da pruža podršku radu fAKT-a, i kao donator i kao partner.

BCIF je svoj rad u Srbiji i Crnoj Gori počeo 1999. godine kao britanska fondacija, a 2004. je registrovan u Srbiji kao domaći fond sa ciljem da postane dugoročna podrška razvoju stabilnih i održivih lokalnih zajednica. Projekti podržani kroz programe donacija pokrivaju širok dijapazon tema i problema, a najčešće se bave pitanjima kao što su: socijalna zaštita ranjivih grupa, učešće građana/ki u procesima odlučivanja u lokalnim zajednicama, integracija marginalizovanih grupa u zajednicu i zaštita okoline. Od nastanka do kraja 2007. godine, dodijeljeno je preko 360 donacija za projekte iz Srbije i Crne Gore, u ukupnoj vrijednosti od preko milion eura.

- **Ko čini fAKT**

Osoblje fAKT-a:

Anica - Maja Boljević, izvršna direktorka
Nađa Bošković, programska koordinatorka
Nataša Vulikić, administratorka

Upravni odbor fAKT-a

- *Biljana Maslovarić*, predsjednica

KONTAKT

Fond za aktivno građanstvo **fAKT**
Serdara Jola Piletića 18/I-1
81000 Podgorica, Crna Gora
Tel/fax: 382 20 24 50 63
www.faktcg.org

Koordinatorica i sertifikatorica programa: Razvoj kritičkog mišljenja, Korak po Korak, Romska obrazovana inicijativa i Web izdavaštvo, Pedagoški centar Crne Gore.

Saradnica u Nastavi Univerziteta CG/Filozofskog fakulteta na Studijskom programu za predškolsko vaspitanje.

- Ana Drakić

Senior Democracy and Governance Advisor, USAID Mission to Montenegro

- Miodrag Dragišić

Team Leader, Social Inclusion Cluster; UNDP Montenegro

- Biljana Zeković

Izvršna direktorka, SOS Telefon za žene i djecu žrve nasilja, Podgorica

- Aleksandra Redžić

Civic Involvement Advisor, SNV - Netherlands Development Organisation

Svi članovi/ce Upravnog odbora rade na volonterskoj osnovi.

Savjetnici/ce fAKT-a

Nermina Međedović, Bijelo Polje

Nazif Velić, Ulcinj

* * * * *

PROGRAMI DONACIJA

Kroz programe donacija (grant programi) podržavamo inicijative organizacija civilnog društva, koje na kreativan i efikasan način pokreću rješavanje problema sa kojima se građani suočavaju u svojim zajednicama, i koje aktivno uključuju sugrađane/ke, koristeći lokalne resurse i potencijale. Posebna pažnja se posvećuje odabiru inicijativa koje pokazuju potencijal da dovedu do trajnije pozitivne promjene ili podstaknu nove, kao i onima koje mogu poslužiti kao modeli dobre prakse.

fAKT ima utvrđena pravila i procedure za dodjelu donacija. Tokom procesa selekcije, projektni prijedlozi se razmatraju na nekoliko nivoa - najprije od strane osoblja kancelarije, od lokalnih savjetnika/ca, potom od strane Odbora za dodjelu donacija i našeg Upravnog odbora.

Tokom cijelog procesa, osoblje kancelarije pomaže aplikantima da unaprijede svoje prijedloge, a članovima i članicama Odbora da potpunije razumiju suštinu prijedloga u kontekstu lokalnih prilika. Proces dodjele donacija je koncipiran tako da je konkurs otvoren tokom čitave godine. Svaku dodijeljenu donaciju prate konsultacije sa korisnicima, od prvog nacrtu projekta do podnošenja završnog izvještaja.

Trudimo se da naša kancelarija i mreža saradnika/ca u sjevernom, centralnom i južnom dijelu Crne Gore uvijek budu otvoreni za nove inicijative, da budemo dostupni i najmanjim zajednicama u manje razvijenim regionima, da se oslanjamo na mišljenja i stavove ljudi iz zajednice i pomognemo im u definisanju problema sa kojima se suočavaju u svojim zajednicama, i predloženog načina rješavanja.

Program Socijalna tranzicija

U saradnji sa Kooperativom holandskih fondacija za centralnu i istočnu evropu (Cooperating Netherlands Foundations for Central and Eastern

Europe – CNF CEE), 2005. je pokrenut program za podršku procesu socijalne tranzicije u Crnoj Gori. Naša pomoć je usmjerena na neprofitne organizacije koje se bave pitanjima socijalne brige i žele da doprinesu smanjenju socijalnog sistema i prelasku na savremene metode prevencije i delovanja. Ovim programom želimo da ohrabrimo organizacije da ponude kreativna i inovativna rješenja, uzevši u obzir stanje u postojećem socijalnom sistemu i kapacitet državnih institucija.

U programu učestvuju organizacije koje predlažu nove metode u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, posebno ako su sami korisnici uključeni u sprovođenje tretmana i usluga (npr. obuka roditelja djece sa teškoćama u razvoju/sa invaliditetom da samostalno rade sa svojom djecom). Posebno podstičemo uključivanje volontera/ki u nove programe i povezivanje institucija, lokalnih vlasti i privatnog sektora.

Projekti se podnose tokom cijele godine, a maksimalni iznos finansijske pomoći je 15,000.00 eura.

Program malih grantova *Građanska akcija*

Od septembra 2008., uz podršku Fonda braće Rokfeler, fAKT je pokrenuo program malih grantova, sa ciljem da postaknemo i podržimo građanski aktivizam i angažovanje u rješavanju problema u zajednici, i građansko učešće u procesima donošenja odluka.

Ovim programom se ne postavljaju ograničenja u izboru oblasti i tema: smatramo da su lokalne organizacije civilnog društva najpozvanije da odrede prioritete koji su zajednička briga/potreba građana u zajednici – stoga želimo da ih podstaknemo da identifikuju i predlože lokalna rješenja problema, rješenja koja imaju potencijal da donesu dobrobit široj zajednici.

Kad su u pitanju naši kriterijumi, od ključne važnosti je aktivno učešće građana u predloženoj inicijativi: to podrazumijeva da inicijativa ohrabruje širu zajednicu na *prepoznavanje i rješavanje problema*, te da tako uključuje veću grupu ljudi, a ne samo pripadnike organizacije/grupe ili direktne korisnike projektnih aktivnosti.

U okviru programa se podržavaju projekti lokalnih nevladinih organizacija, kao i neformalnih grupa građana/ki, koji u procesu planiranja i sprovođenja aktivnosti aktivno uključuju sve relevantne akttere i subjekte u zajednici, i koji:

- podstiču razvoj zajednice,
- poboljšavaju kvalitet življenja u zajednici,
- donose pozitivne promjene, koje imaju potencijal da budu trajne i inspirišu nove, uključujući i promjene u praksi i pravilima,
- podstiču dobrovoljno učešće i rad,
- doprinose jačanju uloge građana kao nosioca društvenih promjena.

Maksimalni iznos granta je 4,000 €.

UGROŽENE VRSTE

Pripremio: mr Radoš Đurović

Predsjednik Skupštine Udruženja građana „OZON“ Nikšić

DIVOKOZA

Divokoza jeste prava gospodarica planine. Ne postoji sisar koji se može penjati do takvih visina i boraviti na mjestima gdje se među snjegovima kriju smrtonosni ponori. Okomite hridine i ponori ne mogu zaustaviti njen brzi uspon prema vrhovima, u isti mah odvažan, ali i oprezan.

Izvorna domovina divokoza jesu Alpi, ali ih ima i na planinama Balkana, Pirineja i Kavkaza.

Izgledom je vrlo slična kozi sa kojom je u rodu.

Pojedini primjerci mogu biti dugački i do metar i 10 centimetara. Uočljive su tanke i šiljaste uši i dva crna, malo razmaknuta roga koja završavaju kukom veoma oštrog vrha. U osnovi rogova ističu se kružni koštani ispučeni prstenovi koji su prema vrhu sve više razmaknuti. Svake godine se stvara nov prsten, pa se golim okom može odrediti starost životinje. Divokoza ima noge podešene za skok i penjanje. Na svakoj nozi ima po dvije mekše jagodice i dva papka, kojima se može hvatati i za izbočinu od svega 2 cm – papci se mogu raširiti jer su povezani elastičnom membranom. Dlaka joj je gruba i tvrda – zimi postaje gušća, a i boja joj se mijenja od crvenkastosmeđe do tamnosmeđe, dok je trbuh bijel. Posjeduje izvanredno oštra čula – po mirisu će znati da li trag potiče od divokoze iz njenog čopora ili od bilo koje druge životinje, dok čovjeka može opaziti na daljini većoj od puškometa.

Hrani se sočnim travama, mahovinama i lišajevima. Jutra provodi brsteći u sjenci grma ili izbočene stijene, dok predveče traži noćni zaklon među stijenama. Sa prvim snjegom premješta se na sunčane obronke, po kojima se snijeg lakše topi. Kada se paša stanji, sklanja se u šume i hrani se lišajevima koji vise sa stabla.

Divokoze su društvene životinje; žive u omanjim čoporima koji se sastoje od ženki i njihovih mladih – najviše do četrdesetak. Odrasli i stari mužjaci žive uglavnom usamljeno i prate čopor sa izvjesnom distancom.

Na čelu svakog čopora je postarija ženka koja poznaje puteve i staze. Za vrijeme paše u ravnici ona stražari na nekom uzvišenom mjestu, njoj pomažu 3-4 druge divokoze koje se postavljaju na tačkama sa kojih je najlakše motriti na prilaze. Prva divokoza koja uoči opasnost javlja se posebnim prodornim zviždukom i udara papcima po tlu. Čopor se na to skuplja i kreće i zbjeg, na čelu sa vođom koga slijede prvo najmlađi, a zatim i ostali. Kada treba preći veoma krševit, strm i opasan prelaz prvo pođe »vođa« krajnje opreznim korakom. Kada se nađe na sigurnom i kada se smiri kamenje, za njom kreće druga divokoza, pa treća i tako redom.

Divokozu love mnogi mesožderi. Zimi je u šumi napada ris, čopori vukova je prate osobito kada se snijeg oduži, medvjed je čeka u zasjedi na mjestima kojima prolazi, orao se strmoglavu baca sa visina na čopor ne bi li u letu uhvatio neko mladunče, dok smeđi sup gleda da obori odrasle divokoze u ponor kako bi ih potom na miru pojeo. Ipak, najveći neprijatelj ovih plemenitih životinja jeste čovjek. Divokozino meso je

veoma ukusno, koža je izvrsna a rogovi su posebno traženi kao lovački trofeji, dok se dlaka sa leđa u nekim krajevima upotrebljava kao ukras na lovačkim šeširima.

Krajem proljeća divokoza okoti jedno ili dva mladunčeta, pokrivena gustom, vunastom, crvenkastom dlakom. Jedva se drže na tanušnim nožicama, ali već poslije nekoliko sati kreću u prve korake. Majka primjerom pokazuje kako treba skakati i penjati se uza stijene, dok mladunče pažljivo ponavlja njene pokrete. Kada završi »osnovnu školu« majka ga vodi u čopor. Tu ono nalazi svoje vršnjake sa kojima se igra, prevrće i valja. Majka ga doji do šest mjeseci, ali se i poslije sa velikom ljubavlju brine za njega.

Divokoza može živjeti do 20 godina.

ZANIMLJIVOSTI

›Divokoze imaju izvanredno pamćenje – mogu se sjetiti svake staze i kamena ili ispupčenja u stijeni koje je pružalo oslonac za skok.

›Kada hoda po ravnom tlu ostavlja utisak, u najmanju ruku, nespretne životinje, jer su joj pokreti nezgrapni i smiješni, ali čim se nađe pred kakvim ponorom ili teškom strminom ili kada bježi pred opasnošću, divokoza će pokazati svu vještinu penjanja i skakanja. Fantastično se penje, čak i uz sipine, izvodeći pri tom skokove dugačke i do 6 metara. Za 15 minuta može da prevali put sa visinskom razlikom od 1.000 metara. Pri silaženju korača tako da ne pomakne kamenje. Čak i kada je ranjena, divokoza juri po najtežim stazama i podnosi padove koji bi za svaku drugu životinju bili smrtonosni.

›Pred opasnošću nije pasivna: uvijek bira rizik da se smrska na dnu nekog ponora, nego da se prepusti progonitelju. Ako naiđe na nepremostivu prepreku na putu, za trenutak ostane nepomična, zatim se okrene i strelovito vrati i projuri kraj progonitelja, a počesto ga i obori. Prilikom bjekstva ne preza da se baci u uskovitlanu bujicu ako je progonjena ili ranjena. Ako više ne može ni naprijed ni nazad, baca se niz stijenu ali se očajnički trudi da klizi niz nju, kako bi donekle ublažila pad.

›Kada se osjeća sigurnom divokoza voli da se igra na snijegu: zabavlja se tako što će se i do 100-150 metara klizati bez zastoja. Čim se nađe na dnu strmine, diže se i sporim hodom se ponovo penje, pa tu igru ponovi i po nekoliko puta.

›Divokoza ne trpi u blizini ovce. Kada ih sretne na svojim pašnjacima, odmah se udalji da bi se vratila kasnije, pošto ovce siđu u ravnicu. S druge strane, osjeća simpatiju prema kozama čije društvo prihvata u svakoj prilici. Podnosi i blizinu krava, jelena i srndaća.

›Uhvaćena u najranijoj mladosti, divokoza se može pripitomiti. Najprije je treba hraniti kozjim mlijekom, a zatim sočnom travom, zeljom, repom i hljebom. Desi se da koze »usvoje« mladunčad i da ih odgajaju kao svoje. Lako se sprijatelje sa jarićima i, što je posebno interesantno, psićima. Prate gospodara i idu mu veselo u susret da bi iz njegove ruke primile hranu. Takođe, mogu da zavole i da se vežu za djecu. Ali, nikada se ne mogu priviknuti na život u zatvorenom prostoru. Čak i zimi, divokoza će spavati pod kakvom strehom ili na snopu slame. One koje odrastu u zarobljeništvu nijesu tako snažne i razvijene kao primjerci odrasli u divljini, a takođe su i vrlo plašljive.

›Prema vjerovanju u alpskim krajevima, u četuricu punu crnog vina dodavanjem nekoliko kapi divokozine krvi nastaje napitak koji će ojačati mišiće i spriječiti vrtoglavicu.

EKO APEL: GLASAJ ZA PRIRODU

Kanjon rijeke Tare i na novoj karti svijeta

Poziv svim ljubiteljima prirode da glasaju za našeg jedinog predstavnika u izboru novih 7 svjetskih čuda na sledećem linku:

<http://www.new7wonders.com/nature/en/nominees/europe/c/TaraRiverCanyon/>

Posle glasanja na vašu adresu stiže e-mail pomoću kojega potvrđujete glas.

FACEBOOK aplikaciju koja podržava nasu nominaciju mozete preuzeti na:

http://www.facebook.com/login.php?v=1.0&api_key=42decd2064d822e9f6b44f4f16a7de07&next=add%3fconfig%3d0%253d284%26widgetId%3d48607fb99aab19ef%26newPlacementId%3d499a1aad1c967564

Preuzimanjem FB aplikacije ovu inicijativu širite i dalje svojim prijateljima. Podrška može biti i objavljivanje i linkovanje ove informacije putem vašeg weba, medija.

Neprofitna Fondacija New7Wonders, ista organizacija koja je prošle godine objavila 7 novih svjetskih čuda, posle nominacija od 1. januara 2009. godine, prima glasove za 7 novih čuda prirode.

U prvoj kampanji za izbor 7 novih svjetskih čuda učestvovalo je više od 100 miliona ljudi iz čitavog svijeta.

A da će i kampanja za 7 novih čuda prirode imati jednaku podršku, može se iščitati iz činjenice da je nominiran 261 lokalitet iz 222 zemlje, te da je već preko milion ljudi dalo svoj glas nekome od njih.

Prva faza glasanja traje do 7. jula 2009. godine, za potpunu aplikaciju, nastavak, i eventualni prolaz za dalje faze glasanja potrebno je dobiti i oficijelnu podršku neke institucije iz zemlje kandidata... Nakon završetka procesa glasanja, stručni odbor fondacije, na čelu sa bivšim direktorom UNESCO-a, profesorom Federicom Mayorom, odabraće 21 finalistu s najvećim brojem glasova, a onda će između njih do jeseni 2010. biti odabrano 7 novih svjetskih čuda prirode.

Fondacija New7Wonders izrazila je i namjeru da posredstvom filma, televizije, interneta i knjiga senzibilizuje građane svijeta o ljepoti naslijeđa, izgrađenog ljudskom rukom i prirodnog, i upozori ih na važnost njihove zaštite. Ljudi se moraju upoznati s destrukcijom prirode i propadanjem naslijeđa izgrađenog ljudskom rukom. Spomenici u opasnosti, možda neki čak i u fazi raspadanja, mogu se sačuvati publikovanjem njihove ljepote i isticanjem njihove važnosti za međunarodnu zajednicu.

"Na svijetu postoji toliko prekrasnih mjesta koja oduzimaju dah, a za koja mnogi još nisu ni čuli. Od vodopada do fjordova, od prašuma do planinskih vrhova, rijeka i slatkovodnih jezera do slanih pustinja... Ovim izborom zajednički otkrivamo nevjerovatnu ljepotu i raznolikost naše planete."

Naravno, ne smije se ni zaboraviti ogromni marketinško-turistički-edukativni učinak koji ovakav izbor donosi nominovanim lokalitetima.

EKOLOZI U OVOM VIJEKU MORAMO BITI SVI!!!

**Izvor informacija: Siniša Stevović
Razvojno kulturno informacijski centar "MOST"**

PREKOGRAIČNA SARADNJA

Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore uspostavio je on-line forum za programe prekogranične i transnacionalne saradnje u kojima učestvuje Crna Gora u okviru IPA II komponente, a koji možete pogledati na sledećoj adresi: www.cbccro-mne.org/forum.

Onima koji su prvi put na forumu preporučujemo da se, nakon što pročitaju pravilnik i uputstva za korišćenje foruma, registruju i da izlože osnovne informacije o instituciji/organizaciji/udruženju koje predstavljaju na podforumu "Forum za traženje partnera". Nakon toga, korisnici mogu pogledati podforume za svaki od programa prekogranične i transnacionalne saradnje, informisati se, postaviti pitanje i predstaviti svoje projektne ideje.

Osnovna svrha foruma je da se potencijalnim korisnicima IPA sredstava u okviru II komponente omogući da na jednom mjestu imaju sve bitne informacije o svakom od programa saradnje, kao i da im se obezbedi virtuelni prostor u okviru kojeg će moći da diskutuju o projektima i postavljaju pitanja moderatoru relevantnog podforumu tj. programa saradnje.

Izvor informacija:

Joint Technical Secretariat

Head Office Kotor
Škaljari bb, 85330 Kotor, Montenegro
Tel: +382 (0)32-322215 (0)32-325144
Fax: +382 (0)32-322215
office@cbccro-mne.org
www.cbccro-mne.org

SRBIJA PREUZELA PRESJEDAVANJE UNEP-om

Najrobi (Kenija) - Ministar životne sredine i prostornog planiranja u Vladi Republike Srbija, dr. Oliver Dulić, od 16. februara 2009., u naredne dvije godine predsjedavaće Upravnim savjetom Globalnog ministarskog foruma UNEP, koji čine ministri za životnu sredinu zemalja članica.

Upravni savjet procjenjuje globalno stanje životne sredine u svijetu, definiše programske prioritete i usvaja budžet.

O svom radu Upravni savjet izvještava Generalnu skupštinu Ujedinjenih Nacija kroz Savjet za ekonomska i socijalna pitanja.

Ministri su razgovarali na temu: „Globalna kriza-nacionalni kaos”, a posebna pažnja je bila posvećena izazovima obezbjeđivanja dovoljnih količina hrane, energije i sigurnosti u oblasti sektora voda.

Jedna od aktivnosti uoči 25. zasjedanja, bila je i tradicionalna akcija sađenja drveća u šumi Karura, u blizini Najrobija, u kojoj je učestvovao i Ministar Dulić.

ZELENA STRANA

EKO EDUKATOR

EKOSFERA

Ekosfera je kombinacija biosfere i ekosistema, životna sredina koja uključuje biosferu, tj. prirodnu sredinu i tehnosferu, sredinu izmijenjenu pod uticajem čovjeka.

EKO POJMOVI

EKOLOŠKI AKCIDENTI

Ekološki akcidenti su specijalna vrsta ekoloških problema, usled nemogućnosti predviđanja vremena i tačnog načina kako će se desiti i neizvjesnosti obima efekata.

Oni se mogu podijeliti na:

- › industrijske (tokom proizvodnje, hemijskih procesa i transporta hemikalija);
- › nuklearne (nuklearne elektrane, istraživanja, itd.);
- › katastrofe prouzrokovane prirodnim opasnostima.

Incidenti negativno utiču na:

- › ljudsko zdravlje;
- › eko-sisteme;
- › privredu.

EKO VREMEPLOV

Prvi slučaj razračunavanja sa prirodom, zabilježen je u IV vijeku Nove ere, na teritoriji Persije (današnji Iran).

Persijski prorok Manu propovijedao je da priroda nije Božje djelo, nego kreacija nečastivog, stvorena samo da bi čovjeku, kao sinu Božjem, zagorčavala život.

Prorok Manu je ukazivao na dužnost svakog pametnog čovjeka da uništava prirodu, jer se na taj način, po njemu, približava rajskom naselju.

Nadamo se da nebriga za životnu sredinu, i u XXI vijeku, nema veze sa učenjem proroka Manua, te da će nenamjensko širenje naselja, manifestovano i kroz diskutabilni kvalitet prostornih planova, GUP-ova i DUP-ova, konačno ustupiti mjesto održivom razvoju.

Očuvanje životne sredine je, zasigurno, jedan od preduslova za kvalitet života, a beskompromisno uništavanje prirode, moralo bi biti adekvatno sankcionisano.

O rajskom naselju, makar u zakonskoj legislativi iz oblasti zaštite životne sredine, nema pomena.

Izvor informacija:

*Fakultet za primenjenu ekologiju FUTURA
Univerzitet Singidunum*

ZELENA AGENDA U NIKŠIĆU

Piše: Ana Niković
Koordinator projekta Zelena agenda za Nikšić

Agencija za lokalnu demokratiju, uz podršku Milieukontakt-a i u saradnji sa građanima Nikšića, sprovodi projekat *Zelena agenda*.

Na izradi *Zelene agende* radi više od dvadeset predstavnika građana, lokalne samouprave, NVO-a i biznis sektora.

U julu mjesecu na zajedničkom sastanku zainteresovanih strana identifikovane su četiri vrijednosti opštine Nikšić, i to: prirodna bogatstva i resursi, kulturno-istorijski spomenici, ekološki i turistički lokaliteti i ljudski potencijali.

Na osnovu ovih vrijednosti formirane su četiri radne grupe koje će definisati lokalnu strategiju održivog razvoja i započeti sa realizacijom konkretnih aktivnosti i projekata usmjerenih na unaprijeđenje kvaliteta života.

Krajem jula počeli su sastanci radnih grupa koje se sastaju dva puta mjesečno. Do sada su urađene analiza vrijednosti, analiza dokumenata, zatim analiza i uticaj trendova, kao i minimalni standardi za odabrane vrijednosti.

Paralelno sa radom na aktivnostima neophodnim za izradu strategije, radne grupe su napisale pilot projekte koji imaju za cilj: čišćenje korita rijeke Bistrice, pošumljavanje dvorišta OŠ „Dušan Bojović“, uređenje okoline kulturno-istorijskog spomenika Carev most i turistička valorizacija zabrana Kralja Nikole u Župi.

Trenutno radne grupe rade na izradi vizije Nikšića za 20 godina. Tokom nekoliko sastanaka u toku januara i februara 2009. godine obavljene su pripreme aktivnosti vezano za viziju i napravljena anketa. Popunjavanjem ankete građani će dati svoj doprinos stvaranju sveobuhvatne vizije našeg grada, te dati smjernice za dalji rad u cilju poboljšanja ekološke situacije u našem gradu.

◇◇◇

ZELENA AGENDA U MOJKOVCU

Piše: Predrag Šćekić
Koordinator projekta Zelena agenda za Mojkovac

Mojkovac

1. Ciljevi projekta:

FORS Montenegro sprovodi program „Udruživanja snaga za održivu budućnost na zapadnom Balkanu“, odnosno, aktivnosti su bile vezane za razvoj i implementaciju „Zelene agende“ u Opštini Mojkovac.

- Cilj ovog projekta je da se dobiju informacije o ekološkoj situaciji u Opštini Mojkovac, da se predstavnici Opštine Mojkovac, NVO, donosioci odluka i svi zainteresovani građani, uključe u projekat i upoznaju sa aktivnostima u okviru programa Zelene agende.

□

2. Implementacija

U sklopu projekta, radeći po šablonu implementacije Zelene agende u pet faza i sedamnaest koraka, koji je u zemljama u okruženju sproveo MKI, do sada su postignuti sledeći ciljevi:

- Analizirana je kompletna dokumentacija koju posjeduje opština Mojkovac, a vezana je za unapređenje i zaštitu životne sredine, razne zakone i odluke.
- Dokumentacija je dostupna svakom zainteresovanom građaninu (CD)

Pripremljen je radni plan za mjesec jun i avgust 2008. (June 24 2008.) i iz radnog plana definisani su sledeći podciljevi koji su ispunjeni implementacijom projekta do 1. novembra 2008., uključujući i dodatne aktivnosti.

- Trening – Uvod u Zelenu agendu
- Priprema za Stejkholder miting
- Analiza stejkholdera i dokumenata
- Veliki stejkholder miting
- Formiranje radnih grupa

Identifikovane su vrijednosti Opštine Mojkovac (postoji mapa vrijednosti) i formirane radne grupe, koje čine od 5-9 članova.

1. PRIRODNA BOGATSTVA (planine, vode i nacionalni parkovi)
2. KULTURNO NASLEĐE I IDENTITET (istorijski spomenici, tradicija)
3. LJUDSKI POTENCIJALI (ljudski resursi - stanovnici sela, mladi, gostoprimstvo)

Radne grupe funkcionišu dobro, što pokazuje zainteresovanost za sprovođenje procesa Zelene agende u njihovom gradu. Građani i javne ustanove su upoznati sa aktivnostima i radnih grupa i mogu se uključiti u proces shodno svojim mogućnostima.

Planirane aktivnosti za nastavak procesa GA

U narednom periodu radne grupe nastavljaju sa aktivnostima na koracima, odnosno strategiji GA u Mojkovcu. Trenutno je u toku finalizacija rada u radnim grupama do koraka 7. Krajem marta planirano je organizovanje zajedničkog treninga

- na kojem bi obradili teme kao što su: nacionalna platforma, konferencija, studentske posjete, pilot projekti, fundraising i plan rada za naredni period. Ciljna grupa treninga bi bili lokalni partneri i lideri radnih grupa. Na treningu bi liderima radnih grupa bilo objašnjeno kako da razviju i realizuju predloge projekta. Trening je planiran da se održi najkasnije do 8. marta.

◇◇◇

Udruženje građana „OZON” Nikšić
poziva volontere da učestvuju na

KONKURSU

Za voditelja/ku radio emisije
Ekološki magazin „Zeleni impuls”

Uslovi koje će se prilikom odabira posebno cijeniti:

- › Interesovanje za eko novinarstvo;
- › Prethodna angažovanost u civilnom sektoru;
- › Poznavanje timskog rada.

Zainteresovani kandidati/kinje mogu poslati svoj CV, najkasnije do 15. marta, na e-mail:
zeleni.impuls@yahoo.com

Za kandidate/kinje koji uđu u uži izbor biće organizovan intervju, o čemu će biti blagovremeno obavješteni.

MI NUDIMO:

- › Jedinstvenu priliku za unapređenje ličnog znanja i profesionalnu afirmaciju;
- › Mogućnost učešća u uređivačkoj politici emisije;
- › Šansu za uspostavljanje radnog odnosa.

PRIHVATI IZAZOV!

USKORO:

Ekološki magazin
ZELENI IMPULS

Na talasima BOOM radija

NYO INFORMATOR

Služba za zaštitu životne sredine Opštine Nikšić

Obavještenje zainteresovanim organima i organizacijama i zainteresovanoj javnosti o javnom uvidu i javnoj raspravi o Elaboratu o procjeni uticaja na životnu sredinu

Službi za zaštitu životne sredine obratio se nosilac projekta preduzeće "TEHNO BAZA" a.d. iz Nikšića, sa zahtjevom za davanje saglasnosti na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat "Automatska perionica za teretna vozila" u Kočanima u Nikšiću za projekat čija se realizacija planira na katastarskoj parceli broj 1393, KO Kočani, opština Nikšić.

U vezi sa navedenim, a na osnovu člana 20 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", broj 80/05), pozivamo Vas da izvršite uvid u sadržinu podnjetog zahtjeva u prostorijama Službe za zaštitu životne sredine, u Institutu za crnu metalurgiju, Ul. Vuka Karadžića bb, I sprat, kancelarija br.158, radnim danima od 9 do 12 časova.

Rok za javni uvid i dostavljanje primjedbi i mišljenja u pisanoj formi, na adresu Službe za zaštitu životne sredine (Opština Nikšić, Njegoševa 18) ili na e-mail adresu: eko_opstinank@cg.yu je **06.03.2009.godine**.

Javna rasprava o predmetnom Elaboratu održaće se dana **16.03.2009.godine**, u 13 časova, u prostorijama Službe za zaštitu životne sredine, u Institutu za crnu metalurgiju, Ul. Vuka Karadžića bb, I sprat.

Mišljenje na Elaborat možete dostaviti Službi za zaštitu životne sredine u roku određenom za javni uvid i iznijeti u toku javne rasprave.

NAČELNIK
Vera Mirković, dipl.ing.

AKTUELNI KONKURSI

›Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću:

Konkurs za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću za 2009. godinu

Više informacija na sajtu Ministarstva finansija:

www.ministarstvo-finansija.vlada.cg.yu

›Skupština Crne Gore, Komisija za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama:

Konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama za 2009. godinu

Više informacija na: www.skupstina.cg.yu

›Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine:

Javni konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama za 2009. godinu

Više informacija na sajtu: www.mte.gov.me

IMPRESSUM

Elekt[®]onski bilten EKOLOG

Godina II Broj13›Februar 2009 ISSN 1800-7031

Osnivač i izdavač:
Udruženje građana „OZON“ Nikšić

Za osnivača i izdavača, glavni i odgovorni urednik:
Aleksandar Perović

Redakcija:
mr Radoš Đurović, Aleksandar Perović

Savjet biltena:
mr Nikola Perović

Kompjuterska priprema:
OZONE team

Tiraž:
Neograničen

Distribucija:
Besplatna, elektronskom poštom

Adresa redakcije:
Ul. Beogradska S6-A
81 400 Nikšić, Crna Gora

Telefon: +382 (0) 67 657 279

E-mail: bilten.ekolog@gmail.com

Molimo vas da ne štampate e-bilten „Ekolog“, ukoliko to nije zaista neophodno, i tako podržite kampanju Udruženja građana „OZON“ Nikšić „SAČUVAJMO NAŠE ŠUME“.

HVALA

Redakcija

Copyright©2009 NGO OZONE